

קווים מנחים לסניפים על זיכרון והנצחה

רקע

הזיכרון הוא אחד מהיסודות המאפיינים את עם ישראל הנשמר בעקביות כחלק מתפיסה מהותית לאורך הדורות. לזיכרון היהודי פנים רבות (ראש השנה שנקרא "יום הזיכרון", מצוות רבות שהן זכר ליציאת מצרים, צומות, תפילת אם אשכחך בחופות וכן הלאה).

זיכרון, לרבות הנצחה, בהיבט של חללי צה"ל ופעולות האיבה אינו דבר חדש. יש כאלו שעושים זאת במהלך השנה סביב אירוע מסוים, או יום השנה לנופל. אך ביום אחד בשנה כל עם ישראל כאחד, עוצרים וזוכרים את הנופלים ומחבקים את משפחותיהם.

כאב שזור בגבורה, אובדן וגעגוע לצד גאווה וזכות. צוואות של חיים, עולם של ערכים ומידות שהופיעו באלו שהיו ואינם עוד.

אל עשרות אלפי החללים מתקומת המדינה, נוספו לצערנו רבים וטובים מבנינו ובנותינו שאיבדנו במהלכה של המלחמה הקשה והכואבת שהחלה עם מתקפת הפתע בשמחת תורה. מי מאיתנו לא מכיר מהמעגל הקרוב או מהמעגל הרחוק יותר אדם שנפל. רבים מאתנו חווים את הכאב והאובדן באופן קרוב מאוד ולכן ייתכן שדווקא בזמנים אלו נרצה להתייחס ברמה חינוכית ומעשית אל הנופלים. לרוב, היוזמה עבור נופל ספציפי, מתחילה מהשטח והסניפים מזמינים אחרים לעשות גם כן ומשתפים בפעולה שלהם.

זיכרון והנצחה הם **חשובים וערכיים**. בכוחם לבנות בנו משהו, להמשיך את רוחם של הנופלים ולהנחיל את מורשתם ואף לחזק אותנו כחברה לפעול ולעשות ולצמוח מתוך השבר.

בהתאם לסיטואציה הסניפית וברגישות הנדרשת נבחר את הדרך הנכונה לזיכרון והנצחה.

מה בין זיכרון להנצחה?

זיכרון

1. הכושר לשמור בתודעה דברים מן העבר
2. (בהרחבה) דבר השמור בתודעה
3. זכר, גרימה למשהו להישמר בתודעה

הזיכרון מחבר אותנו אל השורשים שלנו, אל העומקים שאנחנו רוצים לחיות ומהווה עבורנו מצפן המקרין על השאיפות, החלומות והערכים שבונים את הפרט ואת האומה הישראלית.

הנצחה

המילה נצח מקורה בתנ"ך אחד מפירושיה הוא פעולת זיכרון של אירוע או אנשים תוך התייחסות לערכים המרכזיים שהיו בהם, על פועלם והשפעתם ולשמרם בקרבנו.

דרך ההנצחה אנו מבקשים לשמר משהו מהנופלים או מאירועים מכוננים כבעלי ערך נצחי ששייכים לעתיד.

רעיונות להנצחה:

- **פינת הנצחה במקום קיים בסניף** - למשל בבית הכנסת, בכניסה לסניף וכדומה שנוכל לראות תמונה, לקרוא קטע או לסרוק ברקוד עם שיר לזכרו.
- **פינת הנצחה במקום חדש** - בניית מצפה, יצירת ספסל או מיצג עם תמונתו או כתביו.
- **שימו לב! אם יש בסניף מספר נופלים, לתת מקום לכולם.**
- **סעודה שלישית לעילוי נשמת** - בהתאם לתקציב הסניפי והיכולת, ניתן לקנות מאכלים שאת הברכה עליהם תכוונו לעילוי נשמה. אפשר לבחור שיר נשמה שהנופל אהב או שמזכיר אותו, לומר תהילים או לסיים ספר תהילים.
- **מירוץ לזכרו של הנופל** - הוציאו חולצות עם משפט/ סלוגן/ תמונה.
- **לימוד** - קביעת לימוד קבוע בסניף. או הקדשת לימודי הצוות לזכר נופל.
- **ערב לימוד לחניכים והורים**
- **פעולות** - מערך סניפי לחודש הקרוב לאורם של הגיבורים. במסגרת המערך אפשר לקבוע ערב אחד בו מתכנסים לערב מיוחד לזכרם.
- **התייחסות בטקס הסניפי** - באתר התנועה קיימת הצעה לטקס סניפי ובו ניתן לשלב את בוגרי הסניף שנפלו או נופלים אחרים שקשורים לחברי הסניף.
- **התנדבות מיוחד לזכר הנופלים** - לחלופין ניתן לבחור להתנדב בתחום שהנופל התנדב בו בעצמו או שאהב במיוחד.
- **זיכרון בסלון** - ניתן להזמין לשיח בני משפחה או חברים של חללי צה"ל ופעולות האיבה בכלל או מהמלחמה הנוכחית. חשבו על צורת הישיבה וההתכנסות של ערב כזה
- **ערב שרים, זוכרים ומספרים** - אפשר לתת בו במה לחניכים מנגנים מהסניף.
- **סיור חינוכי באתר מורשת קרב/ אנדרטה/ חלקה צבאית.**

בבואינו ללמוד על נופל או להנציח אותו, מה עלינו לעשות?

שלב ראשון- נתחיל בלמידה

- מי הוא היה?
- מאיזו משפחה הגיע?
- אילו ערכים הניעו אותו בחייו?
- אילו יכולות היו לו?
- ננסה להבין מהי התכונה המרכזית שאפיינה אותו המבטאת חיים ונוכל לאמץ אותה אלינו.
- האם היה לו משפט מיוחד שנוכל לקחת וליישם בחיינו?
- בשלב ניתן להיעזר באתרי יזכור למיניהם ודרך יצירת קשר עם משפחה וחברים

שלב שני- פיתוח הפעולה או המיזם:

1. נשתמש בשפה של חיים: נדבר את החיים הפעילים והיקרים שהיו, ולא בהכרח בתיאור רגעי הסוף הכואבים.
2. מסגור - במה אנחנו רוצים להתמקד? המסגור מטרתו להתמקד במשהו ברור וקליט שניתן לזכור כגון:
 - תחנות חייו של הנופל/ת
 - מקרה שאפיין תכונה שלו/ה.
 - ערך שחיה לפיו
 - דיון סביב צוואה שהותיר
 - מפגש ולימוד עם יצירות מחייו של הנופל/ת.
- יש לבחור נקודה אחת או שתיים מאלו וסביבם לפתח את הפעולה.

3. גבולות הגזרה: במידה ומעבירים על האירוע בו החלל נפל יש להתאים את זה בשפה לגיל של החניכים בלי תיאורי יתר.

שלב שלישי- עיבוד לפעולה

- נרצה לשמוע בסוף איך היה לחניכים לשמוע? איך הם מרגישים עכשיו? מה הם לוקחים איתם?

להרחבה וכלי עזר נוספים:

פעולות באתר התנועה

← **"גלעד לזכרם"** אתר להנצחת זכרם ולהנחלת מורשתם של חניכי ובוגרי בני עקיבא שנפלו במערכות ישראל בעת שירותם בצה"ל, בשירותי הביטחון ובפעולות איבה.

← **"מלחמה של גיבורים"** - סיפורי הנופלים מותאמים לילדים - כמקום להשראה ולמידה על עיבוד התוכן והשפה הנכונה:

← אתר יזכור:

**אם בניתם פעולה נשמה
לשתף אותה לכלל התנועה
שלחו לנו את החומרים למייל
ATAR@BNA.ORG.IL
ותמונות למספר
052-366-2627**

דגשים

- יש להתאים את סוג הפעילות/ ההנצחה לגיל החניכים המשתתפים בה.
- לשים לב אם יש אח/אחות/ או מעגלי קרבה של נופל בשבט. לבחון את אופן הפעולה. להתייעץ עם ההורים ולדבר איתו על זה לפני כן.
- בכל האפשרויות, חשוב מאוד לשתף את המשפחה. במידה ומתאים ניתן להזמין את המשפחה בסניף תוך כדי הפעילות/ לאחריה וכן לשתף בתמונות.
- אם בחרתם באפשרות הנצחה משמעותית כמו הקמת מצפה או ארגון מירוץ חשוב לברר ברגישות עם המשפחה אם היא מעוניינת בכך. לכל משפחה צורות הנצחה שונות ופעולה שונות.
- חשוב לידע את ההורים של החניכים שהם מתעסקים השבוע בפעולות שהם בנושא יום הזיכרון בדגש על הערך הנבחר.